

Magyar Gyógyszerésztörténeti Társaság
www.gyogyszeresztortenet.hu
2018 július 22.

BUDAPEST X. KERÜLETÉNEK (KŐBÁNYA) GYÓGYSZERÉSZTÖRTÉNETE 1950-IG

Írta és szerkesztette: Szmodits László

BUDAPEST

2018

Bevezetés

Kőbánya, Budapest X. kerülete. 1950-ig a területe 35,76 km² volt, mert addig része volt a Fiumei és az Orczy úton túli terület a Könyves Kálmán és a Hungária körútig terjedően. Így 1960. I. 1-én a területe 32,96 km²-re csökkent. Kőbánya városrészei: Felsőváros, Gyárdülő, Keresztdülő, Kőbánya-kert, Kútfő, Lapostető, Liget-telek, Népliget, Óhegy, Újhegy és Téglagyár-dülő.

A kerület neve a középkorig visszanyúló kőfejtésre utalt. A területén avar-kori és középkori leletek kerültek elő. A kerület első említése Kőérként, IV. Béla király 1244. évi adománylevelében történt, amelyben ezt a területet megművelésre ajánlotta. Erre az elnevezésre a mai Kőér utca emlékeztet. A hely geológiai adottságainak köszönhetően alakult ki a kőbányászat, a tégl- és cserépgyártás, valamint dombjai révén szőlőtermelés. A XVII. század elejétől már intenzív volt a kőbányászat ezen a területen. A puszta a Wattay-család birtoka volt. Az idők során gyarapodó Pest építőanyag igénye is növelte ezt. A puszta a török uralom alóli felszabadulásakor Wattay János, a váci járás szolgabírójaként és a vármegye alispánjaként is irányította Kőbánya életét. Grassalkovich Antal és Biniczky Tamás pereskedett érte. Végül Grassalkovich Antal 1739-ben egyezett meg Pest városával. A kő és tégl elszállításának a gondja hozta létre 1827-ben a világ első lebegő lóvasútját, amely a mai Baross tér közelében lévő vámháztól indult ki.

Virágzott már szőlőtermelés is, mert a pesti szőlőültetvények 80%-a itt helyezkedett el. Az Ó és az Újhegyen voltak a szőlőtelepek. Ezeket kellemes kirándulóhelyeknek tekintették a pestiek. 1840 körül már 960 holdon művelték a szőlőt. Ennek a termése 20-30 ezer akó bor volt évente. A pesti akó mértéke a XIX. században 53,72 liter volt. Havas József szőlőskert-tulajdonos 1859-ben eladta a szőlejét Perlmutter Jakabnak. Tőle pedig Dreher Antal 1862-ben vásárolta meg. Az 1885-ben alapított Kőbányai Serház Társaságból később, 1907-től Dreher Antal Serfőzdei Rt-néven működött a vállalkozás. Innen ered a Kőbányai Sör márka.

A kőbányai sertéskereskedelem az 1840-es évekig nyúlik vissza. Schreger Antal ekkor alapította az első disznóállást. Kapcsolatban volt a német és a bolgár sertéskereskedőkkel is. 1847-ben a Pest-Cegléd vasútvonalnak megállója létesült Kőbányán. Ez jelentősen fellendítette a sertéskereskedelmet. Sajnos az 1895. évi sertésvész véget vetett a vállalkozásnak.

A XIX. század utolsó harmadában mintegy száz ipari vállalkozás, üzem működött Kőbányán. A bányászat és a kőfejtés 1890-ben megszűnt. A kerület a XX. század fordulójára ipari jellegű városrészé és munkás-kerületté fejlődött. 1919-ben szükségkórházzá épült fel a Salgótarjáni úti lakótelep. 1932-ben épült a Bajcsy Zsilinszky Kórház, amelynek már utókezelő részlege is volt.

Lakótelepek létesültek a Bihari úton, 1942-ben a Sibrik Miklós úton és a Salgótarjáni úton. Az 1960-70-es években épült fel a Harmat utcai lakótelep. A XX. század elejétől nagyon sokat fejlődött a kerület kulturális élete, sőt jelentősen megemelkedett az oktatási intézmények száma. A Dreher-család

Magyar Gyógyszerésztörténeti Társaság
www.gyogyszeresztortenet.hu
2018 július 22.

magánkertjéből alakították ki 1950-ben a Csajkovszkij park néven a Kőbányai Ifjúsági Parkot (26 ezer m²). A kerület jelentős műemléke a Pataky István téri (ma Szent László tér) katolikus plébániatemplom (1).

Kőbánya népessége (2)

Év	Lakosság száma	Év	Lakosság száma
1870	3400	1949	63401
1880	7000	1960	68797
1890	15317	1970	77370
1900	25392	1980	104056
1910	35699	1990	96843
1920	40848	2001	80952
1930	52500	2011	80978
1941	69897	2017	77906

Isteni Gondviselés gyógyszertár

A gyógyszertár személyes üzleti jogát Fáczányi Ármin nyerte el a 2971-1870. B. M. számú rendelettel és a város 23772-1870. szám alatt keltezett határozatával. A gyógyszertár 1871. V. 4-én nyílt meg a Liget tér 3. szám alatt (a mai Kőbánya-alsó pályaudvar közelében). Ezt 1900-ban áthelyezték a Jászberényi út 7. szám alá. – Tulajdonosok: 1871: Fáczányi Ármin, - 1891: özv. Fáczányi Árminné, Scharp Henrik kezelő, - 1893: özv. Fáczányi Árminné, Simegi Árpád kezelő, - 1894: özv. Fáczányi Árminné, Pataky Andor bérlő, - 1896: özv. Fáczányi Árminné, Fáczányi István senior bérlő, - 1898: Fáczányi István senior, - 1936-1950: Dr. Fáczányi István junior (3).

Fáczányi Ármin (Novály, Nyitra megye, 1827. X. 2. – Budapest, 1891. I. 26.)

Édesanyja óhajára a papi pályára készült, azonban a gyógyszerészi pályára lépett. A gyakornoki idejét letöltve, az 1848-as pesti forradalom után előbb a jász-kun zászlóaljnál teljesített szolgálatot. Majd a honvédsereg tábori kórházi gyógyszertárában működött. A sebesültek ellátásában szerzett érdemeiért 1849-ben tábori főgyógyszerésszé léptették elő. A szabadságharc bukása után elkerülte az elfogatást. Visszatért a gyógyszerészi pályára. A pesti Szentlélek gyógyszertár segédje volt közel tíz évig. A Pesti Tudományegyetemen 1858-ban szerzett gyógyszerészi oklevelet. Gyógyszertári jogosítványt nyert a pesti Kőbányán. Az Isteni Gondviselés gyógyszertárát 1871-ben nyitotta meg. Többféle gyógyszerkülönlegességet forgalmazott, így a Fáczányi-féle édes mustárt és a fogpapírt. Az 1879. évi székesfehérvári és az 1885. évi budapesti árumintavásáron aranyérmeket nyert a készítményeivel. A fővárosi törvényhatóság és a Humanitas betegsegélyző egyesület tagja volt. Sokat küzdött Kőbánya vezetékes vízellátásáért (4).

Fáczányi István senior (Pest, 1869... - Budapest, 1955. IV. 6.)

A családi gyógyszertárban volt gyakornok. A Budapesti Tudományegyetemen 1893-ban szerzett gyógyszerészi oklevelet. 1898-ban lett a gyógyszertár tulajdonosa, amelyet az államosításig vezetett. Ő helyezte át 1900-ban a gyógyszertárat a Jászberényi út 7. szám alá. Az officinát Valnicsek Béla műbútorasztalos készítette, aki a kőbányai plébániatemplom bútorzatát is faragta. Az édesapjától örökölt adottságai és széles látóköre révén jelentős forgalmú volt a gyógyszertár. Részt vett a gyógyszerészi közéletben, mint a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület igazgatótanácsi tagja. Az államosítás után már visszavonult (5).

Dr. Fáczányi István junior (Budapest, 1910. III. 24. – Budapest, 1994. III. 14.)

Apja gyógyszertárában volt gyakornok. A Pázmány Péter Tudományegyetemen 1933-ban gyógyszerészi, 1935-ben gyógyszerészdoktori oklevelet szerzett. Az értekezésének címe: „Utcai árusok által forgalmazott gyümölcsök és húsfélék bakteriológiai vizsgálata”. A családi gyógyszertárban kezdte a pályáját, ahol 1936-tól tulajdonosként működött. Az államosítás után a budapesti EGYT gyógyszergyárban üzemvezetőként ipari gyógyszerész volt (6).

Arany Sas gyógyszertár

A gyógyszertár személyes üzleti jogát Finy Béla gyógyszerész nyerte el az 53903-1887. B. M. számú rendelettel. A gyógyszertár a Kápolna utcának a Liget térre néző sarkán nyílt meg 1887. XII. 24-én. A későbbi helye a Kápolna utca 1. szám volt. – Tulajdonosok: 1887: Finy Béla, - 1892: Wimmert Károly, - 1893: Megyeri Géza, - 1920: Dr. Mann Géza, - 1941-1944: Dr. Mann Géza tulajdonos, Szántó Imre üzlettárs, - 1945-1950: özv. Mann Gézáné haszonélvező, özv. Szántó Imréné, Mann Éva üzlettárs, Szűcs Lajos felelős vezető (7).

Mátyás király gyógyszertár

A gyógyszertár személyes üzleti jogát Csáp Lajos gyógyszerész nyerte el a 83972-1896. B. M. számú rendelettel. A gyógyszertár a Tisztviselőtelepen (ma VIII. kerület), a Szapáry utca (ma Bláthy Ottó utca) 12. szám alatt 1897. VII. 1-én a Család utca (ma Benyovszky Móric utca) 38, később a 44. szám alá került. – Tulajdonosok: 1897: Csáp Lajos, - 1901: Lenz József, - 1937-1950: Mály László (†1961. II. 25.), Jenőffy Miklós bérlő (8).

Szent Katalin gyógyszertár

A gyógyszertár személyes üzleti jogát Kliebling Béla gyógyszerész nyerte el a 17706-1909. B. M. számú rendelettel. A gyógyszertár 1909. XII. 7.-n nyílt meg a Gergely utca 40. szám alatt. – Tulajdonosok:

1909: Kliebling Béla, - 1915: Schweitzer Emil, - 1921: Mocsári Sándor, - 1923: steinburgi dr, Pildner Viktor (†1944. IV...), - 1936-1950: Vincze István (9).

steinburgi dr. Pildner Viktor (Fogaras, 1871. I. 27. - Budapest, 1944. III. 29.)

Iskoláit a szülővárosában végezte. Apja, Pildner Frigyes fogarasi Órangyal gyógyszerertárban volt gyakornok. A Kolozsvári Tudományegyetemen 1893-ben gyógyszerészi, 1913-ban gyógyszerészi oklevelet szerzett. 1911-től a családi gyógyszerertár tulajdonosa lett. 1920-ban a Gyógyszerész Testület Fogaras megyei elnöke. 1921-ben áttelepült Magyarországra. 1922. szeptemberében megvásárolta a Budapest-Kőbányai Szent Katalin gyógyszerertárat, melynek 1935-ig volt a tulajdonosa. 1940-ig még dolgozott a gyógyszerertárban. Budapest bombázásának idején halt meg rákos betegségben.

Lánya, Pildner Melitta Fogarason született 1907. XI. 20-án. Apja budapesti gyógyszerertárban volt gyakornok. A Pázmány Péter Tudományegyetemen 1930-ban szerzett gyógyszerészi oklevelet. A kőbányai gyógyszerertárban működött az államosításig. Férjhez ment 1932-ben a gyógyszerertárban működött Vincze István gyógyszerészhez. Az államosítás után a nyugdíjba vonulásáig a Fővárosi Gyógyszerertári Központ alkalmazott gyógyszerésze volt. 1986. IV. 4-én halt meg Budapesten.

Vincze István (Lubény, Gömör megye, 1906. I. 22. – Budapest, 1989. VIII. 10.)

A Pázmány Péter Tudományegyetemen 1927-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet. Az államosításig a kőbányai gyógyszerertárban működött, 1936-tól tulajdonosként. Részt vett katonaként a II. világháborúban, ahol a hadifogsága miatt csak 1946. szeptemberében térhetett haza. 1950 után a Fővárosi Gyógyszerertári Központ alkalmazott gyógyszerésze volt Rákosszentmihályon (10, 11).

Orczy gyógyszerertár

A gyógyszerertár személyes üzleti jogát Csíkós Ádám gyógyszerész nyerte el a 84457-1910. B. M. számú rendelettel. A gyógyszerertár 1911. XII. 17-én nyílt meg az Orczy út 47. szám alatt, a Simor utca (ma Vajda Péter utca) sarkán. A gyógyszerertár ma is működik. Az eredeti officina-bútora védett. – Tulajdonosok: 1911: Csíkós Ádám, - 1912: Dr. Örvényi Béla senior, - 1934-1950: Örvényi Béla junior (12).

Csíkós Ádám (Szeged, 1876... – Budapest, 1953. IX. 20.)

A Budapesti Tudományegyetemen 1899-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet. A Gyógyszerészegédek Országos Szövetsége alapító tagja és 1906-tól a Gyógyszerészegédek Lapja szerkesztője volt Orosz Lászlóval. 1911-től előbb a budapesti Orczy gyógyszerertár tulajdonosa lett, majd számos vidéki gyógyszerertárban volt tulajdonos 1920-ig. Ekkor ismét bekapcsolódott az Okleveles Gyógyszerészek

Szövetségébe. Ekkor ismét a Gyógyszerészek Lapját szerkesztette. 1928-tól az államosításig ismét gyógyszer tulajdonos volt számos vidéki gyógyszertárban. Több szakmai tárgyú cikke jelent meg a szaklapokban (13).

Dr. Örvényi Béla senior (Debrecen, 1874... - Nyírlugos, Szabolcs megye, 1944. IV. 27.)

A középiskolai tanulmányait a szülővárosában végezte. A Budapesti Tudományegyetemen 1896-ban gyógyszerészi, 1906-ban a Debreceni Tudományegyetemen bölcsészdoktori oklevelet szerzett. Budapesten megvásárolta 1912-ben az Orczy gyógyszertárat, amelynek a tulajdonosa lett. 1934-ben a fia, Örvényi Béla junior vette át tőle a gyógyszertár vezetését. De továbbra is üzlettársként a gyógyszertárban működött (14).

Örvényi Béla junior (Budapest, 1903. III. 16. – Budapest, 1987. III. 16.)

A Pázmány Péter Tudományegyetemen 1926-ban szerzett gyógyszerészi oklevelet. A pályáját az államosításig az Orczy gyógyszertárban töltötte. 1934-ben átvette apjától a gyógyszertár tulajdonlását. A Magyarországi Gyógyszerész Egyesület és a Budapesti Gyógyszerész Testület bizottságaiban is tevékenykedett. Számos szakmai-közéleti cikke jelent meg a Gyógyszerészi Közlönyben és a Gyógyszerészi Szemlében. Kiváló sakkozó volt a Budapesti Sakk-kör alelnökéeként. Az államosítás után is fáradhatatlanul dolgozott, még gyógyszertárvezetőként is 1975-1978 között, teljes munkaidőben. Nagyon jól képzett gyógyszerész volt (15).

Jézus Szíve gyógyszertár

A gyógyszertár személyes üzleti jogát Temesváry László gyógyszerész nyerte el 80009-1926. I. N. M. M. számú rendelettel. A gyógyszertár 1926. XII. 2-án nyílt meg az Üllői út 124. szám alatt. A gyógyszertárat 1934-ben átadta az unokaöccsének, dr. Temesváry István gyógyszerésznek. – Tulajdonosok: 1926: Temesváry László, - 1934-1950: dr. Temesváry István (16).

Hygieia gyógyszertár

A gyógyszertár személyes üzleti jogát dr. Görög Jenőné, Budai Mária gyógyszerész nyerte el a 43811-1926. N. M. M. számú rendelettel. A gyógyszertár 1927. VIII. 27-én nyílt meg a Maglódi út 69. szám alatt. Innen később áthelyezték a Maglódi út 65. szám alá. – Tulajdonosok: 1927: Dr. Görög Jenőné, Budai Mária, - 1945-1950: Görög Jenő (17).

Dr. Görög Jenőné, Budai Mária (Letenye, Zala megye, 1889. XI. 26. – Budapest, 1969. II. 6.)

Férje belügyminisztériumi számvevőségi igazgató volt. A Budapesti Tudományegyetemen 1910-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet. Budapesten 1926-ban nyerte el a gyógyszerértári jogosítványt. A Hygieia gyógyszerértár tulajdonosa volt a II. világháború végéig. A fia, dr. Görög Jenő vegyész mérnök, gyógyszerész, egyetemi docens. Az államosítás utáni tevékenységéről nincs információ (18).

Dr. Görög Jenő (Budapest, 1920. VI. 20. – Budapest, 1978. XII. 12.)

Előbb a Budapesti Műszaki Egyetemen 1942-ben vegyész mérnöki, 1944-ben gyógyszerészi oklevelet szerzett. A Műegyetemen közgazdasági mérnöki szakán is tanult. A pályáját a Budapesti Műszaki Egyetem a Szervetlen Kémiai Tanszéken kezdte, majd egész munkásságát a Mezőgazdasági Technológiai Tanszéken töltötte. Még 1945-ben krumplicukrot gyártott, hogy annak az eladásával vegyszereket vásárolhasson a tanszéknek. Közben az államosításig a Hygieia gyógyszerértár felelős vezetőjeként is működött. Műszaki doktori oklevelet szerzett 1950-ben. A műegyetemi tanszéken fokozatosan emelkedett az egyetemi grádicsokon: egyetemi adjunktus 1946-1952 között, egyetemi docens 1952-től és az egyetemi ipari mikrobiológiai kutató csoport vezetője. 1964-ben elnyerte a kémiai tudomány kandidátusa fokozatot. Tudományos munkássága: a mikrobiológiai ércfeltárás magyarországi úttörője. A kénsavat termelő baktériumokkal a világon az elsők között új biotechnológiai módszert fejlesztett ki az ipari feldolgozásra alkalmatlan rézérc extrakciójára. A C-vitamingyártás alapanyagának, a szorbóznak a mikrobiológiai előállításával is nemzetközileg is elismerést szerzett. Jelentős szerepe volt a rostonövények és az ipari hánccsrostok mikrobiológiai vizsgálata, a kőolajszármazékok mikrobiológiai bontása, az aszfalt mikrobiológiai korróziójának vizsgálata, valamint a cellulóz mikrobiológiai folyamatainak vizsgálata terén. Azt vallotta: „az egyetemen az első a tanítás. Kutatni azért kell, hogy jobban oktassunk”. Az egyetemi hallgatók is nagyon szerették őt. Több kitüntetéssel ismerték el a munkásságát (19, 20).

Szent Erzsébet gyógyszerértár

A gyógyszerértár személyes üzleti jogát Bán Árpád gyógyszerész nyerte el a 36176-1930. I. N. M. M. számú rendelettel. 1931-ben nyílt meg a Hungária körút 277. szám alatt. Közben az átszámolás révén a Hungária körút 16. szám alatt az államosításig működött a gyógyszerértár. Ezen a helyen ma is működik a gyógyszerértár. – Tulajdonosok: 1931: Bán Árpád, - 1932-1950: Rimay Béla (21).

Rimay Béla (Kenderes, Jász-Nagykun-Szolnok megye, 1892. IV. 22. – Budapest, 1976. IV. 17.)

Apja, Rimay Zoltán a szikszói Szentháromság gyógyszerértár tulajdonosa volt. Előbb a Müncheneri Egyetemen 1914-ben vegyész mérnöki, majd a Pázmány Péter Tudományegyetemen 1924-ben szerzett

gyógyszerészi oklevelet. A pályáját apja gyógyszertárában kezdte. Budapestre költözött 1932-ben és a Szent Erzsébet gyógyszertár tulajdonosa lett az államosításig. Rövid ideig a Vígszínház, majd a rákosfalvi Szent Vendel gyógyszertárakban működött. A Csillag gyógyszertár helyettes vezetője lett 1953 végétől 1970 végéig. Tudományos szinten művelte a gyógyszer-technológiát és a gyógyszer-analitikát. Nevéhez fűződött a gyógyszertárban a magisztrális injekciók és a szemészeti alapoldatok gyártása. 1959-ben megjelent a Csillag gyógyszertárról és az injekciós részleg működéséről szóló közleménye (Gyógyszerészet, 3, 6, 228-233 /1959). Elnyerte a kiemelkedő munkásságáért 1964-ben a Kiváló Gyógyszerész kitüntetését (22).

Szent Mihály gyógyszertár

A gyógyszertár személyes üzleti jogát Toóth Mihály gyógyszerész nyerte el 215494-1933. XV. B. M. számú rendelettel. A gyógyszertár 1933. XI. 11-én nyílt meg a Pongrácz út 17. szám alatt. – Tulajdonos: 1933-1950: Toóth Mihály (23).

Budapesti Gyűjtőfogház házi gyógyszertára

A Gyűjtőfogház főépületét 1894-ben kezdték el építeni a Kozma utca és a Maglódi út sarkán. Az alapító okirat szerint 1896-ban létesült. Az eredeti befogadóképességét 800 főre tervezték. A házi gyógyszertár létrehozása a 112855-1896. B. M. számú rendelettel történt meg. A gyógyszertár 1897-ben nyílt meg, amely az Igazságügy-minisztérium joghatósága alá tartozott. A gyógyszerészek nevét csak 1924-től közzölték a Gyógyszerészi Zsebnaptárak (23).

Gyógyszerészek: 1924-1938: dr. Zakariás Andor, - 1939-1944: Remetey Fülepp Tibor (†1992. XI. 14.),
alkalmazottak: Albisy László, Szendrő Oszkár százados, - 1943-1950: Remetey Fülepp Tibor,
alkalmazottak: Szendrő Oszkár százados, Házy János főhadnagy.

Richter Gedeon gyógyszergyár

Richter Gedeon 1872. IX. 23-án született a Heves megyei Ecséden, Gyöngyös közelében. A természettudományos érdeklődése révén a gyógyszerészi pályára lépett. A Budapesti Tudományegyetemen 1895-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet. Német, olasz, francia gyógyszervegyészeti laboratóriumokban és gyógyszergyárakban tanulmányozta a nagyipari gyógyszergyártást. Az utazásai során felfigyelt az akkor kibontakozó hormonkutatásra és az organoterápiás gyógyszerekre. Hazatérve 1901-ben megvásárolta a Budapest-ferencvárosi 1887-ben alapított Sas gyógyszertárat. Ennek a pincéjében gyógyszervegyészeti laboratóriumot rendezett be. Egy éven múlva hozta forgalomba a Tonogen Suprenale-Richter készítményt. Ugyanebben az évben bevezetett egy pajzsmirigy és egy petefészekhormon-tartalmú gyógyszert. A kezdeti sikereit követően nagyon

megnövekedtek az igények ezek után. A kis laboratóriuma már nem tudta ezeket teljesíteni. Ezért a kőbányai Cserkesz utcában telket vásárolt. Ott 1907-ben egy gyógyszergyárat helyezett üzembe. Több szintetikus gyógyszer, így a Hyperol és Kalmopyrin tabletták bevezetése az ő nevéhez fűződött. Az üzem 1923-ban részvénytársasággá alakult át. 1926-ban itt indult meg hazánkban elsőként az inzulin készítmények nagyüzemi gyártása. De a retard hatású inzulin is innen került a betegek kezébe. A nagy szakmai tudása és a jó szervezőképessége révén a gyár alapításától kezdve 1944-ig 86 eljárása részesült szabadalmi oltalomban. Jelentős volt a gyár a kereskedelmi forgalma is. Több országban, így Kínában is működtek a gyár üzletkötői. Ezért az 1920-as évektől kezdve a világ közel száz országában ismerték a gyár gyógyszertermékeit, valamint a betegek is sikeresen alkalmazták a betegségeik gyógyítására. 1929-ben elnyerte a kormányfőtanácsosi címet. 1939-1944 között harminc új gyógyszer gyártása indult meg. Sajnos 1942-ben a IV. zsidótörvény megfosztotta őt a vezérigazgatói tisztségétől. Sőt még a gyárából is kitiltották. Ettől kezdve a bizalmas munkatársai útján az otthonából irányította a gyár munkáját. Sajnálatos körülmények között 1944. december 30-án a holokauszt áldozata lett.

A gyógyszergyárat 1948-ban államosították, hozzácsatolva a kisebb gyógyszeripari üzemeket. Kezdetben a Kőbányai Gyógyszer-árugyár néven működött. Ekkor az egyik első sikeres terméke volt a B₁₂-vitamin gyártása. Az 1950-es évektől kezdve az fő export-tevékenysége a KGST-országok és a Szovjetunió felé irányult, de az 1970-es évek első felében már jelentős volt a nyugat-európai kivitele. Jelentős volt a gyárban a B₁₂-vitamin-készítmények gyártása, valamint az anyarozs, a digitális, valamint a vinkamin-tartalmú gyógyszerek előállítás. A legnagyobb sikert a Fabulon kozmetikumokkal, a Richtofit termékekkel, a Curiosin és a Cavinton gyógyszerrel érte el. A gyár 1990-ben újra felvette az alapító nevét és azóta is nagyon eredményesen működik. Így ma is világszínvonalú készítményeket hoz forgalomba. A gyártás mellett előtérbe került a nagyon jelentős minőségbiztosítás és a kutatás-fejlesztés (24).

Wander Gyógyszer-és Tápszergyár (EGIS)

1913. II. 19-én jegyezték be a cégjegyzékbe a Dr. Wander Gyógyszer és Tápszergyár Rt-t, amelyet Balla Sándor gyógyszerész a svájci dr. Albert Wanderrel közösen alapított. Néhány hónap alatt felépültek a gyár épületei a kőbányai Keresztúri úton. 1914 első hónapjaiban megindult a termelés 50 munkással és 12 alkalmazottal. Kezdetben tápszereket (Ovomaltine, Oriza, Zamako), malátakészítményeket és gyógy-cukorkákat gyártott. Az 1920-as években kezdte meg az importált alapanyagok felhasználásával a gyógyszerkészítmények előállítását: Alucol, Germicid, Hovaletten, Jodpapaverintheosan, Jodtheosan, Karil, Legatin. A fejlődés az 1930-as években vett olyan lendületet, amikor a saját kutató-részlegében új gyógyszeralapanyagokat kísérletezett ki: Diphedan, Intrajod, Neupon, Niromint, Ptimal, Ronin, Vestin. A Chelidonium maiusban található kelidonin alkaloidjából született meg az epebetegségek

kezelésére a Temidol. Kezdetben még nem volt jelentős az export tevékenység. A későbbi évtizedekben ez nagyon fellendült. Dr. Flóderer István (1907-1991) gyógyszerész vezette 1941-től a minőségellenőrző laboratóriumot. 1942-ben jelent meg a gyár továbbképző tudományos folyóirata, a Novitates. Károkat okozott a II. világháború. Ekkor a beruházásokat is leállították. Az ostrom után azonnal megindult a helyreállítás, az egyes üzemrészek újra indítása. A gyárat 1948-ban államosították számos kisebb gyógyszeripari üzem csatlakozásával. Ekkor vette fel az Egyesült Gyógyszer és Tápszergyár nevet (EGYT). Abban az időben már az antibiotikumok gyártását kezdték meg. A fejlődés további útja a fenotiazon-vegyületek (Hibernal, Pipholphen) felé fordult. 1957-1967 között 60 új készítmény került a forgalomba. 1958-1963 között a gyárban működött Örkény István gyógyszerész, vegyész mérnök, neves író, aki az orvostudományi osztályon megírta a gyógyszer készítményekről a részletes tájékoztatókat az orvosok számára. 1985-től EGIS néven működik mind a mai napig a gyártás, a minőségbiztosítás, valamint a kutatás-fejlesztés terén is (25, 26).

Balla Sándor (Lugos, Temes megye, 1881. X. 7. – Buenos Aires, Argentína, 1954. II. 9.)

A Kolozsvári Tudományegyetemen 1904-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet. A pályáját Németországban, Angliában, Franciaországban és Svájcban kezdte. Hazatérése után rövid ideig a pesti Hunnia gyógyszertár tulajdonosa volt. A svájci dr. Albert Wanderrel tápszer- és gyógyszergyárat alapított 1913-ban a kőbányai Keresztúri úton. Hosszú ideig ő volt a gyár vezérigazgatója. Eleinte még a tápszeres, az 1920-as évektől a gyógyszerkészítmények gyártása és forgalmazása szerepelt a gyár profiljában. A magas fokú szociális felfogását tanúsítja, hogy a vállalaton belül sportkört, kiegészítő nyugdíj-pénztárat alapított. 1926-ban Drezdában az Egészségi Múzeummal Embervédelmi Kiállítást szervezett. Megalapította a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság Lengyel Béla Jutalomérmét. 1927-ben kormányfőtanácsosi címmel tüntették ki. 1945 decemberében a feleségével együtt üzleti tárgyalásra Svájcba utazott, ahonnan már nem tért haza. Ezt követően az egyik fia, dr. Balla Imre irányította a gyárat az államosításig. Ezt követően a fivérével, dr. Balla Györggyel elhagyták az országot és a szüleikkel együtt Argentínában telepedtek le, ahol tovább folytatták gyógyszeripari tevékenységüket (27).

Gyógyszertárak száma a kerületben

1944: 10 gyógyszertár, - 1974: 8 gyógyszertár, - 2002: 14 gyógyszertár, - 2018: 14 gyógyszertár.

Irodalom

1. Budapest Lexikon. Akadémiai Kiadó, Budapest, I. kötet, 712-715 (1993)
2. wikipedia.org/wiki/Budapest_X._kerulete
3. Sztankai István: A gyógyszerészetre és a budapesti gyógyszertárakra vonatkozó adatok. Budapest, 253 (1935)
4. Gyógyszerészi Hetilap, 30, 6, 85-87 (1891)
5. Buzás Kálmán: Szent Katalin a gyógyító. (Szemelvények a kőbányai gyógyszerészet múltjából). Budapest, 14-16 (2009) - gyogyszeresztortenet.hu
6. Gyógyszerészet, 38, 3, 236 (1994)
7. Sztankai István: i. m. 253
8. Sztankai István: i. m. 254
9. Sztankai István: i. m. 254
10. Péter H. Mária: Az erdélyi gyógyszerészet magyar vonatkozásai. Kolozsvár, II. kötet, 305 (2013)
11. Buzás Kálmán: i.m. 29-32
12. Sztankai István: i. m. 254
13. Gulyás Pál: A magyar írók élete és munkái. 6. kötet, Budapest, 89 (1943)
14. Gulyás Pál: i. m. XIX. kötet, Budapest, 966 (2002)
15. Gyógyszerészet, 31, 9, 317 (1987)
16. Sztankai István: i. m. 255
17. Sztankai István: i. m. 255
18. www.nevpont.hu/wiew/9036
19. www.vh.bme.hu/page292
20. Sztankai István: i. m. 255
21. Sztankai István: i. m. 255
22. Gyógyszerészet, 21, 1, 33, (1977)
23. Sztankai István: i. m. 256
24. Kapronczay Károly, Magyar László András: A Richter Gedeon Rt 100 éves története. Medicina Kiadó, Budapest, 2001.
25. Kósa László: 50 éves az Egyesült Gyógyszer- és Tápszergyár. Gyógyszerészet, 7, 5-6, 222-223 (1963)
26. Orosz Anna: Százéves az EGIS gyógyszergyár. Évszázados múlt nyolcvanévnyi kutatómunka. Gyógyszerészet, 57, 6, 346-351 (2013)
27. Zalai Károly: A magyar gyógyszerészet nagyjai. Galenus Kiadó, Budapest, 85 (2001)